

TÜRÜK

2020, Yıl/Year: 8, Sayı/Issue: 20, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 31.10.2019

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 04.02.2020

Sayfa / Page: 294-304

Research Article / Araştırma Makalesi

Doi: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK834>

Yazar / Writer:

Dr. Öğr. Üyesi Gül Mükerrerem Öztürk

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Gürcü Dili ve
Edebiyatı Bölümü

gul.ozturk@erdogan.edu.tr

ORHAN KEMAL'İN “HANIMIN ÇİFTLİĞİ” (“ქალბატონის მამული”) ADLI ROMANININ GÜRCÜCE ÇEVİRİSİ ÜZERİNE*

Özet

Çeviri alanındaki deneyimler göstermektedir ki çevirinin iletişim dünyası için son derece önemli olan işlevi süreç içerisinde toplumlar arasındaki algılama mekanizmalarına olumlu yönde etki etmektedir. Ancak dilsel farklılıklardan dolayı ortaya çıkan iletişim sorunları, çeviri etkinliği bağlamında çevirmen ve yazar arasında bir sadakat şüphesine yol açmaktadır. Çevirmen, yazarın gerçek dünyadan sıyrılıp kendini özgürce ifade ettiği düşsel dünyasını başka bir dünyaya birebir aktarıyor mu, yoksa yazarın imgelemine kendince müdahalelerde bulunarak mı ele alıyor? Çeviri sorunlarının temel çıkış kaynağı olan bu soruya karşın, çeviride dilsel farklılıklar kadar sosyo-kültürel farklılıklarının da olduğu kaynak dil ve erek dil arasındaki kültürel eşdeğerliliğine birebir sadık kalarak sağlanmasının zorluğundan söz edebiliriz. Dolayısıyla, böyle bir gelişmenin, aslında birbiriyle hiç de uzak mesafelerde olmayan Türk ve Gürcü kültürleri arasındaki iletişimin kolaylaşmasına ve giderek artmasına yardımcı olacağı yadsınamaz bir gerçekliktir.

Bu çalışmada, özgün dili Türkçe olan eserin Gürcü diline nasıl aktarıldığını ve bu aktarım şekillerini değerlendirme, ayrıca çevirmenin alan, konu ve dil bilgisini ne ölçüde hedef dile aktardığı incelenmiştir.

* Bu çalışma, 22-26 Mayıs 2017 tarihleri arasında Türk Dil Kurumu tarafından düzenlenen 8. Uluslararası Türk Dili Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Araştırmamızın sonunda irdelediğimiz çevirmenin genellikle kaynak dil odaklı bir çeviri anlayışını benimsediğini ve kaynak dilden erek dile aktarım yaparken ilk olarak kaynak dil kültürünü göz önüne aldığını gözlemledik. İncelediğimiz eser, yazınsal bir eser olduğu için biçim ve içeriğin bir bütün oluşturması gerektiğini belirttik.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, yazınsal çeviri, Gürcü dili, kültür.

**ON THE GEORGIA TRANSLATION OF ORHAN KEMAL'S NOVEL NAMED
“HANIMIN ÇİFTLİĞİ” (“ქალბატონის მამული”)**

Abstract

Experience in the field of translation shows that this function of translation, which is extremely important for the world of communication, has a positive effect on the perception mechanisms between communities in the process. However, communication problems due to linguistic differences lead to a suspicion of loyalty between the translator and the writer in the context of the efficiency of translation. Does the translator literally transform the author's imaginary world where he expresses himself freely to another language, or does he intervene in the author's imagination? In spite of this question, which is the main source of translation problems, we can talk about the difficulty of ensuring it by adhering to the cultural equivalence between the source language and the target language having socio-cultural differences as well as linguistic differences in translation. Therefore, it is an undeniable reality that such a development will help to facilitate and increase the communication between the Turkish and Georgian cultures, which are not far from each other.

In this study, it is examined how the original work of Turkish has been translated to Georgian language and also to what extent the translator has transferred his knowledge of field, subject and language to the target language.

At the end of the research, it was observed that the translator generally adopted a source-language-oriented translation approach and firstly took the source language culture into consideration when translating. It was stated that form and content should form a whole since the work we are studying is a literary work.

Key words: Translation, literary translation, Georgian language, culture.

Giriş

Çeviri, bir simgeyi başka bir simgeye, bir sembolü başka sembole, bir işareti bir başka işarete çevirmektir. Çeviri dilsel bir edimdir. Dili her türlü sessel, işitsel, yazınsal ve görsel iletişim aracı olarak tanımlarsak, çeviriyi de bu araçların birbirine dönüştürülmesi edimi olarak görebiliriz.

Tarih boyunca birçok çeviri yapılmış ve yayınlanmıştır. Bu çevirilerin birçoğu sistematik çalışmadan uzak, normları belirlenmemiş ve çevirmenin bilgi birikimi, duyguları ve beklentileri

çerçevesinde oluşmuş çevirilerdi. Bugünkü çeviriler ise normları ve kuramlarıyla bir bilimdir. Çeviriyi sözlü çeviri ve yazılı çeviri olarak ele alabiliriz. Bu tür çevirileri kıyasladığımızda yazılı çevirinin en zor ve en tartışmalı bir çeviri türü olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz. Çeviri, aynı dili konuşmayan toplumlar ve bireyler arasında iletişimi sağlayan önemli bir bilgi aktarım etkinliğidir. İlk çağlardan günümüze kadar bu iletişim aracından çeşitli biçimlerde yararlanılagelmiştir. Uluslararası ilişkiler, ticaret, bilim, teknik ve kültür alışverişi gibi yaşamın her alanında çevirinin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Özellikle günümüz dünyasında çeviri olmadan bu sayılan ilişkilerin kurulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi olanaksızdır. Diğer çevirilere göre edebi çevirilerinde kullanılan kelimeler ve cümleler çoğu zaman dilbilgisel anlamların ötesinde anlamlar taşırlar. Kelimeler anlam yüklüdürler: eğretileme, benzetme, eleştiri, kinaye, doğaçlama... vb. Tüm bunların aktarılması zor bir işlemdir, ayrıca bazen de imkansız bir hal almaktadır. Durum böyle olunca yapılan çevirilerin eleştirilmesi kaçınılmaz bir hal almaktadır.

1970’li yıllardan itibaren çeviri çalışmaları “çeviribilim” adı altında ayrı bir bilim dalı olarak kendini göstermiştir. Çeviribilim biçimbilimi, edebiyat teorisi, dilbilimi, göstergebilimi ve estetik bilim arasında bir köprüdür. Çeviribilim doğası gereği dilbilim, toplumbilim, kültürbilim, tarih, felsefe gibi pek çok alanla bağlantı halindedir. Bu nedenle de bu alanda yapılan çalışmalar, kuramsal, betimlemeli ve uygulamalı olarak üç temel başlıkta toplanmaktadır (Reiß 1995; Holmes 1987). Çeviri etkinliğinin temel öğeleri kaynak metin, hedef metin ve çevirmendir. Çeviri kuramları bu temel öğelerden hangisini öne çıkardıklarına göre çeşitlilik göstermektedir. Edebi metinlerde birbirinden ayrı düşünülemeyen biçim ve içerik edebiyat kavramının içeriğini doldurmaktadır. Edebi eserlerin çevirisinde yalnızca dilsel eşdeğerlik yeterli olamaz. Çünkü bu tür metinlerin bilimsel, teknik ve diğer metinlerden farklı olarak güçlü bir anlatım ve kültürel birikim içeren sanat değeri yüksek, bilinen dil kurallarının dışında bir dil dokusuyla yapılanması ve sözcüklerin düz anlamlarının yanında okuru eğlendirecek, düşündürcek ve okumayı sürükleyecek yan anlamları, çağrışımsal anlamları ve deyim anlamları ile kullanılması (Koller 1987: 81), bu metinlerin biçimsel içeriksel veya sanatsal öğelerine dikkat çekmektedir. Atasözü, deyim, istiare (eğretileme) ve mecaz anlam gibi daha birçok çeşidi bulunan ve sanatsal yazınların karakteristik özelliği olarak kültürel birikime dayanan, dil oyunlarının da içinde bulunduğu bu dilsel öğeler, karşılıklı dillere aktarılırken çeşitli çeviri sorunları doğurarak orijinal metinden bir uzaklaşma ya da anlam kaybına neden olmaktadır. Gürcü Dilbilimci Khatuna Beridze (2018: 8)’ye göre çeviri, entellektüel bir faaliyet olmasının yanı sıra eski zamanlardan beri kayda değer bir fenomen haline gelmiştir. Böylece diller arasındaki farklılıklar da yer almıştır. Çevirinin amacı, diller arasındaki farklılıkları halklar arasında ilişkileri kurarak ve manevi değer alışverişinde bulunarak gerçekleştirilen bir tür yaratıcı faaliyet göstermektir.

Türkiye’de çeviri alanının önde gelen isimlerinden biri olan Akşit Göktürk (2011: 16) “Çeviri, yalnızca anlamın yabancı bir dilden tanıdık bir dile aktarılması değildir. Her dil belli bir kültürün göstergeler dizgesiyle, belli uzlaşmalar, töreler, davranışlar, değer ölçüleriyle, kısacası somut insan yaşamıyla iç içedir. Bu yönüyle çeviri, başka dillerin tanımladığı başka dünyaların tanıtılmasıdır. İnsanın kendi yaşam çevresi dışındaki olgularla düşleri bilme çabasının bir sonucudur çeviri. Değişik toplulukların, ulusların bilim, sanat, düşünce alanındaki çabalarını birbirleriyle paylaşabilme yoludur. Bu yönüyle de tek tek diller ötesinde bir ortak dildir çeviri, dillerin dilidir.”

şeklinde tanımlarken bir başka dilbilimci Özcan Başkan (1978: 21) ise “Bir dildeki belli bir parçada, yani dilcede bulunan anlamın, başka bir dildeki belli bir dilcede yeniden kurulmasını sağlayacak biçimde girilen dilsel bir aktarma işlemi.” Bu yönüyle Başkan, çeviri işleminin bir bakıma iki dil arasında uzlaşmayı sağlayan bir teknik olduğunu savunur. Ona göre her çeviride iki dil söz konusudur: Kendisinden aktarma yapılan “kaynak dil” ve kendisine aktarma yapılan “erek dil” şeklinde ifade etmektedir.

Ayrıca Meriç Önder (2005) ise, “Çeviri, tek tek sözcüklerin değil, bu sözcüklerin oluşturduğu bütünün dilden dile aktarımıdır. Bu bütün, dilsel öğelerin belirli kurallar doğrultusunda bir araya gelerek oluşturduğu bir bütün olmanın yanında, metnin içinde olduğu toplumun izlerini de taşıyan karmaşık bir yapıya sahiptir. Çevirmen bu karmaşık yapıyı ilk olarak çözümler, daha sonra da kendi dilinde yeniden yapılandırır. Göstergibilimsel (Semiyoloji) ve yapısalcı çözümleme bu süreç içerisinde çevirmenin metni doğru bir şekilde anlaması ve aktarması için bir yöntem oluşturur.” Metin çözümlemesiyle yüzey yapıdan derin anlama ulaşan çevirmen çözümlemenin tam tersi bir süreç izleyerek metni kendi dilinde tekrar oluşturur. Sonuçta, çeviriyi belli bir kültürdeki bir metni, hedeflenen yeni bir toplum ile tanışmasını sağlamak ve dolayısıyla iki kültür arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin fark edileceği bir ortam oluşturması olarak da açıklanabilir.

Bu çalışma, kaynak metinler ile çeviri metinler arasında karşılaştırmalı çeviri eleştirisi niteliğinde bir inceleme gerçekleştirmek amacıyla ele alınmıştır. Araştırmada Türk edebiyatının ünlü, Türk romancısı ve oyun yazarı olan Orhan Kemal’in “Hanımın Çiftliği” adlı romanının 1978 yılında İbrahim Yavuz Goradze tarafından yapılan Gürcüce çevirisi incelenecektir. “ქალბატონის მამული” (Kalbatonis Mamuli) adıyla Gürcü okurlarına kazandırılan romanda özellikle metin türüne özgü eşdeğerliğin sağlanıp sağlanmadığı ve bunun için ne tür yol izlendiği üzerinde durulacaktır. Dilsel ve anlamsal bağlamda hedef metinde ortaya çıkan olası sorunlar irdelenerek, çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır. Öncelikle çevrilen eser tek tek ele alınıp kapak sayfaları ve metin içi bölümlendirme biçimleri gibi kriterler çerçevesinde incelenip çözümlenmeye çalışılmıştır. Ardından kaynak metni oluşturan çeşitli deyimler, atasözleri, argo, küfür, yemin, dua, beddular ve diyaloglar rastlantısal olarak seçilip, bu cümlelerin Gürcüce çevirisindeki karşılıkları bulunmuştur. Kaynak metindeki cümleler ile çeviri metinlerdeki karşılıkları arasındaki ilişki çeviri stratejileri ve çevirmenin kaynak dil odaklı çeviri yaklaşımı (kuramı) çerçevesinde değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgular kısmında ise, süreç öncesi normları, çeviri süreci normları ve eserin çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, metin kaynak metne en yakın olandan (yeterli çeviri), en uzağa (kabul edilebilir) göre değerlendirildiğinde, Hanımın Çiftliği (ქალბატონის მამული) romanının çevirisi kaynak metnin diline ve kültürüne çok daha yakın olduğu için yeterli bir çeviri olduğu söylenebilir. Ayrıca bu çalışmanın, özgün metin ile Gürcüce çevirisinin karşılaştırılarak incelenmesi, alanında yapılacak diğer çalışmalara önemli bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Yukarıda belirtilen çerçevede kaynak dil odaklı bir çeviri temel alınarak Orhan Kemal’in “Hanımın Çiftliği” romanıyla Gürcüce çevirisi karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Araştırmanın Yöntemi

Öncelikle süreç öncesi normlar incelenmiştir. Daha sonra özgün metin ve çevirileri karşılaştırmalı bir yöntemle irdelenmiştir. Çevirmenlerin kullandıkları dil incelenmiş ve kaynak metin ile çeviri metnin karşılıkları üzerinde bir çözümleme yapılmıştır. Elde edilen sonuçlarla çevirilerin kaynak metinle ilişkisi incelenmiştir.

Süreç Öncesi Normları

Bu kısımda çevirilerin kapak sayfalarına ve varsa önsözlerine değinerek çeviri öncesi normlar saptanmaya çalışılmıştır. Çeviri eserinin kapak sayfasını incelediğimizde İbrahim Goradze'nin çevirdiği *Sabçota Açara Yayınevi*'nde yayınlanan hedef dildeki eserin ön kapağını incelediğimizde ilk dikkat çeken şey kitabın adı olacaktır. İç kısmında ise yazar hakkında kısa bir hayat hikâyesi bulunmaktadır. Daha sonra künyesiyle ve giriş kısmıyla eser başlamaktadır. Kaynak metinde ise eserin kapak sayfasında Orhan Kemal'in resmi ve eserin adına binaen çiftliği andıran çit resmi bulunmaktadır. Süreç öncesi normları incelediğimizde, *Sabçota Açara Yayınevi*'nden çıkan İbrahim Yavuz Goradze'nin çevirisinin kaynak dil odaklı bir yaklaşım içinde olduğunu söyleyebiliriz.

Çeviri Süreci Normları

Roman toplam 358 sayfadan oluşmaktadır. Romanı metin içi bölümlendirme konusunda fikir edinebilmek için incelediğimizde 15 bölümden oluşmaktadır. İbrahim Yavuz Goradze'nin çevirisi ise 275 sayfadan oluşup, yine 15 bölümden ibarettir.

Çeviri Eşdeğerliği İncelenmesi

Çalışmanın bu bölümünde kaynak metin ve amaç metinden dil oyunu içeren bazı kesitler örnek olarak ele alınıp karşılaştırılacaktır. Özellikle anlamsal, sözdizimsel, dilsel ve üslup boyutunun yanında, metinleri biçimsel olarak etkileyen ve süslü bir dilin ana malzemesi olan atasözü, deyim, mecaz, beddua, yemin, dua, argo, küfür kişileştirme, karşılaştırma gibi dil oyunlarının çevirisi üzerinde durulacak ve çeviri eşdeğerliği açısından yorumlanacaktır.

Örnek 1:

KM: “Bey neredeyse gelir, varsın istifil olsunlar!” (Hanımın Çiftliği, s. 306)

EM: “ბატონი სადაცაა მოვა, ისე არ ნახოს.” (ქალბატონის მამული, s. 234)

Yukarıda sunduğumuz 1. örnek çeviri metinde çevirmen kaynak dil yazarının üslubunu göz önüne alarak erek metne aktarmıştır. Örneğin; kaynak metindeki “istifil olsunlar” kelimesi kaynak dilde yine dengi olsun *ისე არ ნახოს / İse ar nakhos* ifadesiyle aktarılmıştır. Çevirmen bu çeviride çeviri biliminin ön gördüğü biçim ve içerik bakımına uymuştur. Bu nedenle çevirinin yeterli bir çeviri olduğu söylenebiliriz.

Örnek 2:

KM: “Ani bir kararla Seyyare Bacı'nın huğuna taraf yürüdü.” (Hanımın Çiftliği, s.2)

EM: “უცებ რაღაც მოიფიქრდა სეიარე ბაჯის საცხოვრებელ სახლისკენ ჩქარი ნაბიჯით წავიდა.” (ქალბატონის მამული, s.4)

Sunduğumuz bu örnekte çevirmen yukarıdaki kaynak metinde yer alan “huğuna” kelimesini erek metne “yaşadığı eve doğru” anlamına gelen *საცხოვრებელ სახლისკენ / Satskhovrebel Sakhlisken* ifadesiyle aktardığını görmekteyiz. Kaynak metindeki “huğuna” kelimesi TDK’ da “tarla ve bostanlara yapılan küçük bekçi kulübesi” anlamına gelmektedir. Buradan hareketle kaynak metnin anlamını içerik olarak erek metne aktarabilmeyi başarmıştır. Böylece başarılı bir çeviri olduğu söylenebilir.

Örnek 3:

KM: “Ondan sonra isterse akşama kadar yatsınlar. İnsan hiç olmazsa işini gücünü bilir, bulaşığı mulaşığı yur...” (Hanımın Çiftliği, s.211)

EM: “მერე, თუნდაც საღამომდე იძინონ. ჩვენ ჩვენს საქმეს გავაკეთებთ. ჭურჭელია დასარეცხი.” (ქალბატონის მამული, s.160)

Çevirmen burada “yurmak” sözcüğünü Gürcüce çevirisinde *დასარეცხი / Dasaretskhi* şeklinde anlamsal açıdan koruyarak çevirmiştir. Ancak “yıka” ifadesi verilmesi gerektiğinden *გარეცხე / Garetshe* şeklinde çevrilseydi daha iyi olurdu.

Örnek 4:

KM: “Ne huylanıyon kız? Becerikli adamın kırık tarakta da seksen tarakta da bezi olur.”

‘Doğru. İş bitirenin, kılıç kuşananın!’ (Hanımın Çiftliği, s.62)

EM: “რა გაჯავრებს, გოგო. საქმიან კაცს საქმეს რა დაუღევს. მერე და, რაა ამაში ცუდი!,,

“ბატონი რეშიდი მოხერხებული კაცია.“ (ქალბატონის მამული, s. 51)

Yukarıda bahsettiğimiz kaynak metinde yer alan atasözünü Gürcüce çevirisiyle karşılaştırdığımızda Gürcüce çevirisinde “İş bitirenin, kılıç kuşananın!” atasözünün doğrudan yer almadığını, bu sözün “becerikli insan” anlamına gelen *მოხერხებული კაცია / Mokherkhebuli Katsia* şeklinde erek metne aktarıldığını görmekteyiz. Çevirmenin bu tutumu kaynak metinde yer verilen atasözünün Gürcücedeki anlamı yansıtamadığı ve bundan dolayı kaynak metne en uygun Gürcüceki anlamı verme çabasına gittiğini söyleyebiliriz. Bu yüzden kaynak metnin anlamını bozmadan erek metne aktardığı için kaynak metne yakınlığından dolayı yeterli bir çeviri olduğunu söyleyebiliriz.

Örnek 5:

KM: “Aksakallı, tecrübeli ihtiyar, “Aferin,” diyordu. “Böyle işte. Maşa dururken ateşi ne diye elle tutmalı?” (Hanımın Çiftliği, s. 262)

EM: “თეთრწვერა გამოცდილმა მოხუცმა მათ უთხრა:

-“მალიან კარგი, ასე უნდა. როცა მაშა გვაქვს. ნაკვერჩხალს ხელით ნუ ავიღებთ!” (ქალბატონის მამული, s.200)

Yukarıda bahsettiğimiz orijinal metinde yer alan atasözünü Gürcüce çevirisiyle karşılaştırdığımızda birebir uyum içinde olduğunu ve olayın açık bir şekilde ifade edildiğini görmekteyiz. Kaynak metinde yer alan “Maşa dururken ateşi ne diye elle tutmalı?” atasözü erek metinde *როცა მაშა*

გვაქვს, ნაკვერჩხალს ხელით ნუ ავიღებთ! / *Rotsa maşa gvakvs, nakverçkhals khelit nu aviğebt!* şeklinde ifade edilmiştir. Aslında erek metinde ifade edilen atasözü içerik ve anlamsal olarak kaynak metnin anlamını korumuştur. Ancak kaynak metindeki “Maşa dururken ateşi ne diye elle tutmalı?” atasözünün Gürcüce karşılığı *როცა მამაა, ცეცხლში ხელი არ ჩაყო / Rotsa maşaa, tsetsekhliši kheli ar çak’o* mevcut olup, çevirmen birebir erek dile aktarmak yerine kendi dilindeki ifadeyi yerleştirseydi daha iyi olurdu.

Örnek 6:

KM: “Hancı sarhoş, yolcu sarhoştü. Baskın aniden olmuş, neye uğradıklarını anlayamamışlardı. Kimse kimsenin yardımına koşacak halde değildi. Başta genç avukat, ne Berber Reşit, ne Zekai, ne Hamza, ne Cemşir, ne Seyyare Bacı, ne de başkaları... Herkes kendi canının derdine düşmüştü.” (Hanımın Çiftliği, s. 353)

EM: “სახლის პატრონიც და მისი სტუმრებიც მთვრალეები იყვნენ. თავდასხმა მოულოდნელად მოხდა და რა უნდა ექნათ, ვერ მიმხვდარიყვნენ. ერთმანეთზე დახმარების თავიც არ ჰქონდათ, ახალგაზრდა ადვოკატს, დალაქ რეშიდს, ზეჟაი-ბეის, ჰამზას, ჯემშირს, სეიარე ბაჯის, ყველას თავისი დარდი ჰკლავდა... (ქალბატონის მამული, s. 271)

Yukarıda kaynak metinde bahsi geçen atasözünü erek metinle karşılaştırdığımızda birebir hem üslup hem de içerik olarak aktarıldığını görüyoruz. “Hancı sarhoş yolcu sarhoş,, atasözü erek metinde *სახლის პატრონის და მისი სტუმრებიც მთვრალეები იყვნენ. / Sakhlis patronis da misi stumrebits mtvralebi ik’vnen* şeklinde ifade edilmiştir. Erek metinde ise “evdeki patron ve misafirleri de sarhoştular” gibi ifade oluşmaktadır. “Gürcüce anlamı ise *ვინ რა გააკეთა, ვინ რა ქნა, არავინ იცო. / Vin ra gaaketa, vin ra kna, aravin itsis* yani “kim ne yaptı, kime ne oldu, kimse bilmez” şeklindedir. Böylece çevirmenin de kelimesi kelimesine bir çeviri metodu uyguladığı görülmektedir.

Örnek 7:

KM: “Nereye?”

“Dükkâna. Kimseye bir şey söyleme. Karda yürüyüp izimi belli etmeyeceğim. Cemşir’e bile bir şey demedim...” (Hanımın Çiftliği, s. 61)

EM: “სად მიდიხარ ახლა?”

“სადალაქოში. არავისთან კრინტი არ დასძრა. თოვლში ისე უნდა იარო, კვალი არ დარჩეს. ჯემშირი საქმის კურსში არაა... (ქალბატონის მამული, s. 50)

Yukarıda bahsettiğimiz “Karda yürüyüp izini belli etmemek“ deyimini KM ve EM açısından karşılaştırıldığında erek metinde *თოვლში ისე უნდა იარო, კვალი არ დარჩეს / Tovlši ise unda iaro, kvali ar darçes* olarak yer aldığını görmekteyiz. Anlamsal açıdan cümleye uyduğunu, fakat erek metinde cümle 1. tekil şahıs halinde çekimlenmesi gerektiğini vurgulamakta yarar vardır. Yine dikkat çekici bir nokta ise, bu deyim Gürcücedeki deyim karşılığı *ნაკვალევს არ ტოვებს,*

დიდი ქვეშ-ქვეშ ვინმეა / *Nakvalevs ar tovebs, didi kveş-kveša vinmea* ifadesiyle verilmektedir. Ancak çevirmen bu ifadeye erek metinde yer vermeyip kaynak metindeki deyimini erek metne birebir aktarmayı tercih etmiştir. Buradan hareketle çevirmen hedef dil okuyucusuna aktarmayı amaçladığından neden erek dilin kendine özgü ifadeyi kullanmayı tercih etmediği akla gelebilir. Belki de bu deyimün Gürcü dilinde bu şekilde kullanıldığına dair bir bilgiye sahip olmadığı aşikârdır. Çevirmen buna rağmen kaynak metindeki deyimini erek metne doğrudan bir çeviri işlemi uygulayarak aktarmıştır.

Örnek 8:

KM: “Gülizar’ı görünce, gülümsedi. Kadının gene ne için geldiğini kestirmişti. Nitekim, “Bu Ramazan eşeğinin “kulağın bük” dedi.” (Hanımın Çiftliği, s. 3)

EM: “გულიზარის დანახვაზე გაეცინა, მიხვდა, რისთვისაც მოვიდა იგი.

–“იმ ვირ რამაზანს ცოტა ყური შენც აუწიე! -უთხრა გულიზარმა.“ (ქალბატონის მამული, s.4)

Çevirmen burada kaynak metindeki ifadeyi erek metne tam olarak yansıtmıştır. Böylece kaynak dildeki bir deyimini erek metne kaynak metnin anlamını bozmadan uygun bir deyimle aktarmayı başarabildiğinden yeterli bir çeviri anlayışı vardır.

Örnek 9:

KM: “Ne bileyim cılık olduğunu? Allah adamı yedik, bir cahillik ettik. Meğer herif...” (Hanımın Çiftliği, s. 175)

EM: ‘რა ვიცოდი, თუ მიღალატებდა! ღმერთის მორწმუნე კაცია, საიდუმლოება გავანდე. შევცდი. ღმერთის მორწმუნე კი არა...., (ქალბატონის მამული, s. 131)

Yukarıda verdiğimiz örnekte yer alan “cılık” kelimesi erek metinde *მიღალატებდა / Miğalatebda* şeklinde aktarılmıştır. Bu kelime anlamsal olarak cümleye ve kaynak metne uyum sağladığından dolayı yeterli çeviri olduğunu söyleyebiliriz.

Örnek 10:

KM: Genç görüneyim, güzel görüneyim diye mi ne, bıyıklarını da kazımış... Şah iken şahbaz olmuş matah.” (Hanımın Çiftliği, s. 21)

EM: “ახალგაზრდა და თანაც ლამაზი რომ გამოჩენილიყო, იმიტომ გაიპარსა ულვაშები, არა? ისედაც მაიმუნს ჰგავს!,, (ქალბატონის მამული, s. 19)

Kaynak metinde yer alan ”Matah” ifadesi argo bir kelimedir. Çevirmenin kaynak metindeki “matah” kelimesini erek dilde maymuna benziyor” anlamına gelen *მაიმუნს ჰგავს / Maimuns hk’avs* ifadesiyle belirttiği görülmektedir. İçerik olarak kaynak metindeki ifadeyi yansıtabilmiştir.

Örnek 11:

KM: “Allah daha ziyade etsin beyim. Bir yerine bin versin. Kesene Halil İbrahim bereketi versin...” (Hanımın Çiftliği, s. 228)

EM: “ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ, ბატონო, ერთის მაგიერ ათასი მოგცეს! საფულეს ბარაქა არ მოკლებოდეს!”, (ქალბატონის მამული, s.174)

Folklorik unsurlardan biri olan duayı kaynak metinde ”Allah daha ziyade etsin beyim. Bir yerine bin versin. Kesene Halil İbrahim bereketi versin” ifadesiyle görmekteyiz. Erek metne ise *ღმერთმა ხელი მოგიმართოთ, ბატონო, ერთის მაგიერ ათასი მოგცეს! საფულეს ბარაქა არ მოკლებოდეს!* / *Ğmertma kheli mogimartot, Batono, ertis magier atasi mogtses* şeklinde aktarılmıştır. Çevirmen kelimesi kelimesine bir çeviri anlayışı sürdürmüştür. İçerik ve biçim olarak aktarabilmeyi başarmıştır.

Örnek 12:

KM: “Güllü uzatmamak için, “Allah yardımcın olsun!” dedi. Odadan çıktı. (Hanımın Çiftliği, s. 38)

EM: “გულუმ მოკლედ მოუჭრა:

- “ღმერთმა ხელი მოგიმართოს! - ოთახიდან გავიდა.,, (ქალბატონის მამული, s.33)

Kaynak metinde kullanılan “Allah yardımcın olsun“ ifadesi erek metinde *ღმერთმა ხელი მოგიმართოს!* / *Ğmertma kheli mogimartos* şeklinde belirtilmektedir. Çevirmen kelimesi kelimesine çevirerek kaynak metindeki anlamı göz önünde bulundurmıştır.

Örnek 13:

KM	EM
- Merhaba!	- გამარჯობა!
- Merhaba Abla...	- გაგიმარჯოს!
- Ne var, ne yok? Nerelerdesin?	- აქ რას აკეთებ?
Şerif küskün küskün başını eğdi, cevap vermedi.	შერიფი გაბუტული ჩანდა. თავი დახარა, პასუხიარგაუცია.
- Ha? Nerelerdesin?	- სად დაიკარგე?
- Ben mi?	- შენ სად იყავი?
- Sen!	- მე?
- Paşazadelerdeydim...	- შენ!..
- Geceyi orda mı geçirdin?	- ფაშა-ზადესთან ვიყავი!
- Evet. Ne var?	- დამეც იქ დარჩით?
- Bir şey yok... Merak ettim de...	- ჰო, რა იყო?
- Merak mı ettin? Sahi mi? Beni mi?	- არაფერი. რა უნდა იყოს, ვიჯავრე...
(Hanımın Çiftliği, s.320)	- იჯავრე? მართლა? ჩემზე იჯავრე?

(ქალბატონის მამული, s.245)

Yukarıda gördüğümüz diyalogları KM ve EM açısından karşılaştırdığımızda ise çevirmenin Kaynak metindeki “Merhaba Abla” ifadesindeki “abla” kelimesine yer verilmediği, hatta “-Ne var, ne yok? Nerelerdesin?” ifadesi yerine *აქ რას აკეთებ?* / *Ak ras aketeb?* (burada ne yapıyorsun?) ifadesi kullanılarak erek metinde yer almıştır. Çevirmenin daha çok burada erek dil odaklı bir çeviri anlayışı sürdürdüğü görülmektedir. Hedef dil okuyucusunu göz önünde bulundurarak erek metni oluşturmuştur.

Örnek 14:

KM	EM
“Gülizar!”	- გულიზარ!
Kadın sertçe döndü:	ქალი სწრაფად მიბრუნდა.
“Ne var?”	- რა გინდა?
“Bir çay kaynaksan da bizimkine götürsek...”	- ერთი ჩაი გამიკეთე, ჩემს ქალბატონს უნდა შევუტანო!- გულიზარი აენტო.
“Bana bak Ramazan! Avradının yanında bana fiyaka yapıp durma. Sonra karışmam!”	- რამაზან. ქალთან დგახარ და ნუ ბრძანებლობ, თუ რამ საჭიროა, მე თავად გავაკეთებ, გაიგე!- რამაზანის გაგიჟებას არაფერი უკლდა.
Sersemedi.	- რას მიქვია ბრძანება! (ქალბატონის მამული, s.12)
“Fiyaka mı? Ne fiyakası?” (Hanımın Çiftliği, s.13)	

Yukarıda verdiğimiz diyalogları KM ve EM açısından karşılaştırdığımızda birkaç nokta göze çarpmaktadır. Bunlardan biri “Kadın sertçe döndü” ifadesindeki “sertçe” kelimesi erek metinde yer verilmemiş olup bunun yerine “hızlıca” anlamına gelen *სწრაფად* / *Stsrpad* kelimesi kullanılmıştır. Ayrıca kaynak metinde yer alan “Bana bak Ramazan! Avradının yanında bana fiyaka yapıp durma. Sonra karışmam!” argo vb. ifadeleri *რამაზან, ქალთან დგახარ და ნუ ბრძანებლობ, თუ რამ საჭიროა, მე თავად გავაკეთებ, გაიგე!* / *Ramazan, kaltan dgakar da nu brdzaneblob, tu ram saçiroa, me tavad gavaketeb, gaige* şeklinde erek metne başarılı bir şekilde aktarabilmiştir. Yine aynı şekilde “fiyaka” kelimesini *ბრძანება* / *Brdzaneba* şeklinde kaynak metne uyum sağlayacak ifadeyle verebilmiştir.

Sonuç

Bu çalışmada “Hanımın Çiftliği” adlı eserin Gürcüce çevirisi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Kaynak metinden seçilen folklorik unsurların, söyleyişlerin erek metne nasıl aktarıldığını, eşdeğerliğin nasıl kurulduğunu örneklerle verilmeye çalışılmıştır. Karşılaştırma sonucunda çevirmen tarafından kaynak dil odaklı bir çeviri işlemi gerçekleştirildiğini ve kaynak dil kültürünü başarılı bir şekilde aktardığını söyleyebiliriz. Çevirmen tarafından doğrudan kaynak dil

odaklı çevrildiği, bir ara dil kullanımının söz konusu olmadığı görülmüştür. Eserden alınan “atasözü, deyim, mecaz, beddua, yemin, dua, argo, küfür vb.” kültürel içerikli ifadelerin bir kısmı birebir çevrilirken sadece bir örnek erek dil kültürüne göre çevrilmiştir. Böyle bir çeviri anlayışını yazınsal metin çevirilerinin önemli bir boyutunu oluşturan yeterli bir çeviri olarak değerlendirebiliriz. Ayrıca kaynak dil odaklı çeviri anlayışından yola çıkarak biçim ve içerik bakımından eşdeğerliğin kurulduğu ve bu eşdeğerliğin sonucunda kaynak dil odaklı yeterli çeviri anlayışı benimsendiğini söyleyebiliriz.

Kaynaklar

- Alangu, Tahir (1962). “Hanımın Çiftliği”. *Varlık Yıllığı*, 46, İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Başkan, Özcan (1978). “Dilde Çeviri İşlemi”. *Türk Dili Çeviri Sorunları Özel Sayısı*, 1 Temmuz 1978, Cilt: XXXVIII, s. 322.
- Beridze, Khatuna (2018). *თარგმანმცოდნეობა- The work of the translator at DGT*. Batum: Batum Şota Rustaveli Devlet Üniversitesi Yayınevi
- Eagleton, Terry (1990). *Edebiyat Kuramı*. Çev. Esen Tarım. İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Göktürk, A. (2011). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınevi.
- Holmes, James Stratton (1987). “The name and nature of translation studies”. In: *Indian Journal of Applied Linguistics*, Vol. XIII No 2, s. 9-24.
- Kemal, Orhan (2008). *Hanımın Çiftliği*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Koller, Werner (1987). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg: Quelle und Mayer.
- Önder, Meriç (2005). *Oyun Metni Çevirisi ve Harold Pinter'in Gitgel Dolap Adlı Oyununun Çevirilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Rifat, Mehmet (2008). *Çeviri Seçkisi I- Çeviriyi Düşünenler*. 2. bs, İstanbul: Sel Yayınevi.
- Rifat, Mehmet (2008). *Çeviri Seçkisi II- Çeviri (bilim) nedir?*. 2. bs, İstanbul: Sel Yayınevi.
- Uyanık, Ayşe (2012). “Patrick Süskind’in “Koku” Adlı Romanının Türkçe Çevirisinde Dil Oyunları Eşdeğerliği”. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 5 Issue 8, December 2012, p. 1219-1229.
- Yazıcı, Mine (2005). *Çeviribilimin Temel Kavramı ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual.
- Kemal, Orhan (1961). “ქალბატონის მამული“ (Hanımın Çiftliği). Çev. İbrahim Goradze. Batum: Sabçota Açara Yayınevi.
- Mamulia, Eter (2006). *Türkçe-Gürcüce Deyimler Sözlüğü*. Tiflis: Tsisartkvela Yayınevi.